

ARKUSZ 1

Numer zadania	Odpowiedzi/Przykładowe odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Moje punkty
1.	2, C 1, B	1	
2.	Rozstrzygnięcie: oba teksty są publicystyczne Uzasadnienie: Autorki prezentują w nich swoje subiektywne stanowiska, pierwsza – krytykując, a druga chwalać nowe tłumaczenie powieści. Posługują się słownictwem wartościującym oraz wyrażają swoje emocje, na przykład za pomocą wykrzyknień. Pragną wpłynąć na opinię odbiorcy, zachęcić go do refleksji, choćby za pomocą pytań retorycznych.	2	
3.	Autorka drugiego tekstu nie zgadza się z opinią wyrażoną w pierwszym artykule. Jej zdaniem zmiany imion i nazw wprowadzone w nowym przekładzie nie zniechęcają czytelników, lecz zachęcają do lektury, gdyż sprawiają, że utwór jest bardziej autentyczny (wiarygodny) dla młodych ludzi i ma wartości poznawcze.	1	
4.	Tekst 1. Nazwa środka: pytanie retoryczne Cytat: „Czy naprawdę warto było »zabić« Anię, z której historią życiową z zapartym tchem zapoznawały się dzieci od wielu lat?” Funkcja w artykule: wyraża wątpliwości autorki i zachęca do refleksji nad nimi oraz omawianą książką Tekst 2. Nazwa środka: wykrzyknienie zdanie wykrzyknikowe Cytat: „Wreszcie! Stało się! Ktoś zdecydował się dać drugie życie kultowej powieści Lucy Maud Montgomery i uratować ją od powolnego i nieuchronnego starzenia się oraz odchodzenia w niebyt!” Funkcja w artykule: wyraża zachwyt autorki i ma wzbudzić entuzjazm w czytelniku	2	
5.	Przykładowa odpowiedź na 4 pkt: Oba teksty przedstawiają odmienne opinie autorek na temat nowego przekładu <i>Ani z Zielonego Wzgórza</i> , dokonanego przez Annę Bańkowską. Pierwszy artykuł akcentuje słabe strony tego przedsięwzięcia, ukazując niezadowolenie licznych odbiorców, przyzwyczajonych do starych wersji tłumaczenia. Autorka szczególnie krytycznie odnosi się do zmiany imion i nazw występujących w powieści. Drugi tekst zawiera wiele entuzjastycznych pochwał nowego przekładu. Jako zalety podano większą zgodność z oryginałem, dostosowanie imion i nazw do kanadyjskich realiów oraz wartości poznawcze dzieła. Obie autorki doceniają ogromną wartość oraz popularność samego utworu i zależy im na jego upowszechnianiu. (88 słów)	4	
6.	6.1. Utwory ukazują motyw <i>danse macabre</i> , czyli tańca śmierci, symbolizujący równość wobec niej wszystkich ludzi. W pierwszym fragmencie Śmierć opowiada, że jej zadaniem jest zabierać wszystkich, bez względu na wiek, inteligencję, zdrowie, bogactwo czy sprawowaną władzę. Na fresku także ukazano tańczące sylwetki ludzi i Śmierci, przybywającej po osoby zamożne, utytułowane, w różnym wieku i odmiennej płci. Nic nie broni ich przed odejściem z tego świata.	2	

	<p>6.2. Oba teksty mają na celu wychowywanie i pouczenie odbiorców. Uświadamiają im, zgodnie z chrześcijańskim światopoglądem epoki (<i>memento mori</i>), że życie na ziemi jest kruche i nie warto zabiegać o doczesne wartości, którym i tak śmierć położy kres. Myśl należy kierować ku życiu wiecznemu.</p>		
7.	<p>Nurt filozofii antycznej występujący w wierszu to epikureizm. Podmiot liryczny pragnie „chwycić dzień” (<i>carpe diem</i>), czyli cieszyć się chwilą mimo upływu czasu i zmiennych kolei swego losu. Jego życie przemija, lecz on nie troszczy się o przyszłość i nawet na starość, którą symbolizują „srebrne w głowie nici”, popiera życie chwilą obecną, tym, co tu i teraz (mówi o tym ostatni wers).</p>	1	
8.	<p>B 1, 2, 3</p>	1	
9.	<p>Oba fragmenty ukazują tę samą wadę społeczeństwa polskiego XVII i XVIII wieku, a mianowicie: uleganie modzie zachodniej i zastępowanie nią polskich tradycji. W satyrze Krasickiego tytułowa „żona modna” urządziła dom na wzór francuski, wyrzucając staropolskie elementy, jak belki czy naczynia, wprowadziła nowe sprzęty i wykończenia wnętrza. Książę Bogusław z <i>Potopu</i> ubierał się zgodnie z francuską modą, zastępując nią typowy strój sarmacki; nosił koronkowe kołnierze, układał włosy i malował twarz.</p>	1	
10.	<p>10.1. Prezentowana przez Konrada postawa to prometeizm. Bohater gotowy jest cierpieć za swą ojczyznę, poświęcić się, by odzyskała ona wolność i szczęście. Nie waha się zbuntować przeciwko Bogu i stawiać mu żądań, gdyż uważa, że gdyby otrzymał od Niego władzę nad duszami, byłby w stanie przywrócić ojczyźnie wolność. Czuje się jednostką wybitną, zdolną siłą swej miłości i ofiary uratować rodaków. Naraża się na potępienie, gdy zamierza nazwać Boga carem (błuźnierstwo).</p> <p>10.2. Postawa Kordiana przypomina tę prezentowaną przez Konrada. On także zamierza poświęcić się w pojedynkę, by ratować kraj. Podejmuje próbę zabicia cara, chcąc w ten sposób uwolnić Polskę od jego władzy, choć jest świadomy, że ryzykuje zarówno życie, jak i duszę. Za morderstwo władcy może zostać skazany na śmierć, a za skrytobójstwo i królobójstwo zostanie potępiony na wieki.</p>	2	
11.	<p>Bohater: Walter Alf Przykład działania: Zabija rycerza krzyżackiego Konrada Wallenroda, podszywa się pod niego i zdobywa władzę Wielkiego Mistrza. Władza zakonem w taki sposób, że ponosi on klęskę w wojnie z Litwą. Podstępnie doprowadza do upadku potęgi krzyżackiej.</p> <p>Bohater: Almanzor z <i>Alpuhary</i> Przykład działania: Jako dowódca obleganej przez niewiernych twierdzy Grenada przybył z poselstwem do przeciwników, proponując kapitulację. Ściskając dowódców na znak przymierza, zaraził ich chorobą, która wyniszczyła armię. Nie mogąc wygrać na polu bitwy, postąpił się podstępem i zdradą.</p>	1	
12.	<p>12.1. Hasło: praca u podstaw</p>	2	

	<p>12.2. Bohater: Węgiełek Działanie Wokulskiego: Zabrał go z Zastawia do Warszawy, gdzie mógł nauczyć się nowych rzemiosł oraz wsparł finansowo, by otworzył w Zastawiu własny warsztat.</p> <p>Bohater: Marianna (Maria, młoda prostytutka) Działanie Wokulskiego: wysłał ją do zakładu prowadzonego przez siostry zakonne, gdzie nauczyła się szyc; następnie kupił jej maszynę do szycia oraz załatwił podjęcie pracy dla magazynu odzieżowego.</p>		
13.	<p>Nazwa: stylizacja gwarowa lub dialektyzacja Funkcja: Zaakcentowanie odmienności językowej Panny Młodej i innych bohaterów ze wsi podkreśla niemożność pełnego porozumienia się z nimi bohaterów z miasta, w tym Pana Młodego. Autor ukazuje w ten sposób ludomanię (chłopomanię), czyli przesadny zachwyt nad chłopską kulturą i obyczajowością bez prawdziwej znajomości realiów chłopskiego życia oraz faktyczny dystans między dwoma grupami społecznymi, które pozornie próbują się połączyć.</p>	1	
14.	<p>Opinia prezentowana podczas podróży do Polski: Cezary jest rozczarowany rewolucją. Dostrzega jej fałsz, a więc rozbieżność między głoszonymi hasłami równości i solidarności wszystkich uciśnionych a brutalną i okrutną postawą rewolucjonistów wobec polskich uchodźców, także ubogich robotników.</p> <p>Opinia prezentowana po wybuchu rewolucji w Baku: Młody Cezary uwierzył w piękne hasła rewolucji i twierdził, że zapewni ona sprawiedliwy podział majątku, dotąd stanowiącego własność elit, między wszystkich potrzebujących; walkę rewolucjonistów uważał za sprawiedliwą, zapewniającą wolność uciśnionym i wyzyskiwanym; gotowy był w imię tych haseł przyłączyć się do rewolucjonistów i oddać rodzinne oszczędności zgromadzone przez własnego ojca.</p>	1	
15.	A, D, F	1	
16.	Rozterki Tadka spowodowane były świadomością „zlagrowania”, któremu ulegali więźniowie obozu. Akceptowali oni obowiązujące w nim prawa, które nakazywały odrzucić moralność i etykę sprzed wojny. Więźniowie, aby przeżyć, pracują przy rozładunku ludzi przybywających do Auschwitz. Transporty traktują jak kolejną dostawę towaru, okradając przywiezionych z ich rzeczy osobistych. Nie czują wyrzutów sumienia ani współczucia, myślą tylko o sobie. W zwykłych warunkach postawa taka budziłaby moralny sprzeciw, ale w obozie staje się zwyczajna i jest akceptowana. Trudno zatem ją oceniać.	1	
17.	Sławomir Mrożek <i>Tango</i> : B, D Marek Nowakowski <i>Górką „Edek”</i> : A, C	1	
18.	Wypracowanie	35	
Łączna liczba punktów		60	

ARKUSZ 2

Temat 1.

Doświadczenia oraz wyzwania, które są dla człowieka próbą lub sprawdzianem

Na żółto
zaznaczono
300 słów

Przykładowa realizacja tematu:

Dojrzewanie człowieka polega na kształtowaniu się jego postawy życiowej, systemu wartości i charakteru. Podczas rozwoju każdy określa swą filozofię, akceptuje ogólnie przyjęte normy etyczne i społeczne. Wkraczając w dorosłość, już czujemy, że wiemy, kim jesteśmy i czego pragniemy od życia. Często się jednak zdarza, że wydarzenia, których staniemy się uczestnikami, poddadzą nas próbie i dopiero po tym sprawdzianie będziemy mogli ostatecznie stwierdzić, kim jesteśmy. Doświadczenia i wyzwania, jakie stawia przed nami życie, pozwalają odkryć prawdę o sobie, czasem potwierdzając wartość i siłę, innym razem rozczarowując i uzmysławiając słabości.

Czasem człowiek sam pragnie podjąć wyzwanie, by poddać się próbie i dowiedzieć się, czy jest taki, jak sądzi. Tak zdecydował główny bohater powieści F. Dostojewskiego *Zbrodnia i kara* Rodion Raskolnikow. Młody student, żyjąc w biedzie i obserwując ją wokół siebie, stworzył własną filozofię. Uznał, że jednostka wybitna ma prawo postępować niemoralnie, postawić się ponad przyjętymi normami etycznymi i społecznymi, jeśli swym postępowaniem zapewni polepszenie świata. Wskazał wśród ludzi bezwartościowe „wszy”, zaś siebie pragnął uznać za „Napoleona”, wybitnego i zdolnego do wielkich czynów, w tym także do zbrodni. Chciał sprawdzić, czy spełnia swe własne oczekiwania. Wyzwaniem, stanowiącym próbę, miało stać się zabicie lichwiarki Alony, przez którą wielu biedaków popadało w jeszcze większą nędzę. Jej majątek rozdany ubogim miał zmienić ich los. Dokonanie tego morderstwa utwierdziłoby Rodiona w przekonaniu, że jest „Napoleonem”, jak pragnął wierzyć. Bohater popełnia zaplanowaną zbrodnię na lichwiarce oraz jej siostrze, ale traci panowanie nad sobą, wpada w panikę a potem, dręczony wyrzutami sumienia, prawie popada w obłąd. Podjęte wyzwanie uzmysłowiło mu, że nie potrafi zrealizować założeń własnej filozofii, co uznaje za słabość. W rozmowie z Sonią dał wyraz swemu rozczarowaniu samym sobą. Próba zakończyła się dla bohatera klęską, choć tak naprawdę pokonana została jego błędna filozofia, a zatryumfowała prawdziwa moralność. Sprawdzian wykazał jednak, że Rodion nie jest taki, za jakiego się uważał.

Innym to los każe sprawdzić się w konfrontacji z przeciwnościami. Dramatycznie trudnym doświadczeniem dla Jana Kochanowskiego, którego można utożsamić z podmiotem lirycznym cyklu *trenów*, stała się śmierć niespełna trzyletniej córki Urszulki. Strata dziecka była czymś, z czego nienaturalnością i okrucieństwem ojciec nie potrafił się pogodzić. Bezsilność wobec losu, którego nie może zmienić i wielkie cierpienie, jakie potęgowała miłość do dziecka oraz tęsknota za nim ukazana w *Trenach VII i VIII* stała się sprawdzianem siły filozofii życiowej wyznawanej przez bohatera oraz jego wiary. W *Trenie IX* mówi on wprost, że pod wpływem nieszczęścia, jakie go spotkało, załamał się jego światopogląd. Nie potrafi czerpać siły ze stoicyzmu, którego założenia przyświecały mu przez całe życie. Mądrość nie pomaga mu zachować spokoju w obliczu cierpienia, jak nauczali starożytni filozofowie. *Tren X* odkrywa także kryzys

wiary, gdyż zrozpaczony ojciec nie wie, gdzie znajduje się dusza zmarłej i czy w ogóle istnieje. Nie chce uznać chrześcijańskiej prawdy o życiu wiecznym. Mimo tak wielkiego upadku bohater potrafi jednak powstać i powrócić do swych przekonań i wartości. Dzieje się to w *Trenie XIX*, gdy ukazuje mu się zmarła matka z Urszulką. Ojciec odzyskuje spokój oraz wiarę, czuje, że da radę stawić czoła rzeczywistości i dalszemu życiu. Próba, której poddało go życie, zakończyła się pomyślnie i potwierdziła słuszność jego wcześniejszej życiowej postawy.

Jednym z największych wyzwań i najtrudniejszych doświadczeń ludzkości w XX wieku była II wojna światowa i jej okrucieństwa. Stała się ona sprawdzianem dla wielu bohaterów literackich, ale przede wszystkim dla tych, którzy ją przeżyli. Niektórzy udowodnili sobie i innym, że są gotowi raczej zginąć, niż wyrzec się wyznawanych przez siebie wartości. Przykładem może być Janusz Korczak, który całe swe życie poświęcił dzieciom, pisząc dla nich utwory oraz opracowując koncepcje pedagogiczne. Zamknięty w getcie nie tylko zajął się sierotami, ale także poszedł z nimi dobrowolnie do komory gazowej, choć proponowano mu pomoc w ucieczce. Zagrożenie życia i obcowanie z wszechobecnym okrucieństwem nie potrafiło go złamać ani zmienić. Bohatersko wyszedł z najtrudniejszej próby, potwierdzając, że jest dokładnie taki, jakim chciał być. Podobnie postąpili bohaterowie *Kamieni na szaniec* Aleksandra Kamińskiego, dla których przyjaźń była ważniejsza od cierpienia i śmierci – torturowany przez gestapo Rudy nie wydał towarzyszy, a Alek i Zośka zrobili wszystko, aby odbić go z rąk Niemców.

Doświadczenia i wyzwania są niezbędne, by człowiek mógł odkryć prawdę o samym sobie. To, co napotyka na swej drodze i jak sobie z tym radzi, określa, jaką jest osobą. Czasem utwierdza go w przekonaniu o swej sile i niezłomności, innym razem obnaża słabości i powoduje rozczarowanie. Sprawdzenie ten pomaga jednak w życiu, gdyż „tyle wiemy o sobie, ile nas sprawdzono”, jak mówi w swym wierszu Wisława Szymborska.

Temat 2.

Źródło przyjemności i ukojenia, czy raczej męki i strachu – czym dla człowieka mogą być sny?

Przykładowa realizacja tematu:

Czasem gdy śpimy, śnią nam się pewne historie. Niektóre z nich potrafimy sobie przypomnieć po przebudzeniu. Wizje te są niekiedy tak wyraziste, że uznajemy, iż ukazują nam nasze pragnienia, marzenia lub lęki. Bywa, że wracają w nich jakieś wspomnienia lub dawne myśli. Zależnie od przeżyć, nastroju czy życiowej historii człowieka sny mogą być pogodne i stawać się źródłem przyjemności, dawać ukojenie w codziennych trudach lub męczyć i sprowadzać lęk a nawet cierpienie.

Niejednoznaczny charakter ma tytułowy dziwny sen ukazany w wierszu Adama Asnyka. Podmiot liryczny to prawdopodobnie zakochany mężczyzna, pragnący na zawsze pozostać ze swą wybranką. Śni zatem swe marzenie, w którym są oni na zawsze połączeni – on jako skała na brzegu jeziora, a ona jako fala muskająca skałę. Świadomość, że ukochana wciąż będzie przy nim, jest tak kojąca dla osoby mówiącej, że gotowa jest nawet pogodzić się z myślą, iż miłość ta w pewnym sensie doprowadzi do zagłady. Mężczyzna rozumie, że regularnie podmywana przez wodę skała w końcu upadnie, ale liczy się tylko to, że padnie w ramiona ukochanej. Prawdopodobnie także na jawie gotowy jest poświęcić wszystko w imię uczucia, zatem godzi się

z ryzykiem również we śnie. Sen jest wyrazem pragnień podmiotu lirycznego i mimo iż wyraża pewien lęk, staje się dla niego źródłem przyjemności i ukojenia.

Marzenia i lęki bohatera prezentuje także sen Senatora, ukazany w *Dziadach* cz. III Adama Mickiewicza. Carski urzędnik pragnie łaski swego władcy, gdyż rozumie, że tylko ona może poprawić jego sytuację. Jednocześnie jednak jako poddany totalitarnego despoty wciąż czuje się niepewny i zagrożony. Wszystkie te emocje sprowadzają na Senatora koszmary. Doświadcza w nim na początku łaski cara, otrzymuje order i nagrodę. Poprawia to jego pozycję na salonach. Gdy się w nich pojawia, otaczają go pochlebcy, każdy pragnie rozmawiać z nim. Wystarczy jednak, że przybywa władca i niechętnie nań spogląda, a jego los się odmienia. Wszyscy go unikają, bojąc się niełaski cara, śmieją się i drwią za jego plecami, pozostaje osamotniony i przerażony. Sen ten tak wystraszył Senatora, że spadł on z tóżka. Ukazywał jego największe lęki i stał się nieprzyjemnym doświadczeniem, sprowadzając na bohatera niepokój i cierpienie.

Przykładem snu niosącego wyłącznie ukojenie jest ten opisany w *Trenie XIX* Jana Kochanowskiego. Zbolały ojciec, który długo opłakiwał swą zmarłą córeczkę Urszulkę, doświadczył pięknego sennego widzenia. Ukazała mu się nieżyjąca od dawna matka, trzymając na ręku jego dziecko. Opowiedziała mu, jak wielkich rozkoszy doświadczają obie w niebie i uświadomiła, że przedwczesną śmiercią córka uniknęła wielu ziemskich cierpień, chorób i strat. W końcu zaleciła synowi zakończenie żałoby i szukanie wsparcia w sile rozumu i filozofii, którą wyznawał i upowszechniał w swych księgach przez wiele lat. Podmiot liryczny doświadczył ukojenia, poczuł się uspokojony i obudził się znacznie silniejszy.

Sny miały także pogłębić charakterystykę bohaterów w powieściach realistycznych i były w nich chętnie wykorzystywane. Najczęściej ukazywały lęki i obawy, które tkwiły w podświadomości bohaterów, łatwiej dochodząc do głosu podczas śnienia niż na jawie. W takiej funkcji występują one na przykład w *Lalce* Bolesława Prusa, gdy sen Izabeli obrazuje jej zaniepokojenie zabiegami Wokulskiego, a sen Rzeckiego – obawę o przyszłość Stacha zaangażowanego nadmiernie w uczucie do arystokratki. Także w powieści Fiodora Dostojewskiego *Zbrodnia i kara* sen męczy Rodiona, choć tym razem jest wynikiem traumatycznych wspomnień. Silniejsze wydają się być negatywne emocje i to one rzutują na sny, które stają się częściej źródłem strachu i męki.

To, jaki charakter mają nasze sny i jakie emocje w nas wywołują, zależy od wielu czynników. Zarówno psychologowie, jak i artyści często uważają, że objawia się w nich nasza podświadomość, to, z czego nie zdajemy sobie sprawy, co tłumimy w sobie, czego pragniemy i czego się lękamy. Jeśli w snach zwizualizują się głównie obawy i złe wspomnienia, staną się one źródłem strachu i cierpienia. Jeśli jednak pozwolą nam zobaczyć nasze marzenia i pragnienia, sny mogą dostarczyć wiele przyjemności i dać ukojenie.